

TÜRKİYE’DE MUHASEBE MESLEĞİNDE E-MUHASEBE UYGULAMALARI

Nurcan BULUT¹, Ayşe Nur BUYRUK AKBABA²

Öz

E-dönüşüm sonucunda birçok alanda olduğu gibi muhasebe mesleğinde de teknolojik tabanlı değişim yaşanmıştır. Bilgi teknolojilerinin muhasebe mesleğinde uygulanması uzun bir zaman dilimini kapsamaktadır. Covid-19 pandemi döneminde birçok uygulamanın uzaktan olması ve teknoloji tabanlı uygulamaların yaygın kullanılması ile bu süreç hızlanmıştır. E-muhasebe uygulamalarında başlangıçta temel uygulamalar üzerine çalışmalar yapılmış, sonrasında daha kapsamlı uygulanması zorunlu hale getirilmiştir. Çalışmada, Türkiye’de muhasebe mesleğinde e-muhasebe uygulamalarının gelişim süreci ele alınmış, muhasebe mesleği açısından uygulanma düzeyi tespit edilerek, eksik kalan konular hakkında öneriler sunulması amaçlanmıştır. Bu amaçla çalışmada; kavramsal bilgilere yer verilmiş, araştırma kısmında e-muhasebe uygulamalarının uygulanma düzeyi incelenmiştir. Nitel veri toplama yöntemlerinden doküman/belge incelemesi yapılmıştır. Gelir İdaresi Başkanlığı’nın (GİB) son beş yıla ait faaliyet raporları incelenmiş, e-muhasebe uygulamalarına ilişkin bilgilere göre karşılaştırmalı analiz yapılarak, gelişim süreci değerlendirilmiştir. Raporların incelenmesi sonucunda; ilk yıllarda hedeflenen uygulama düzeyine ulaşılamamış, son yıllarda artış yaşandığı tespit edilmiştir. Bunun temel sebebi; Covid-19 pandemisinin etkisinin olduğu ve son yıllarda uygulanma zorunluluğunun getirilmesidir.

Anahtar Kelimeler: Muhasebe, Muhasebe Uygulamaları, Muhasebe Mesleği, E-Muhasebe, E-Gelişim

JEL Kodları: M40, M41, M49

E-ACCOUNTING PRACTICES IN ACCOUNTING PROFESSION IN TURKEY

Abstract

The accounting profession has been changed, as in many areas, due to the digital development and transformation. The implementation process of information technologies in the accounting profession takes a very long time. Especially, during the Covid-19, this process has been accelerated by the widespread using of technology-based applications. Initially, studies were conducted on basic applications in e-accounting applications. Later, the use of e-accounting applications has become an obligatory. In this study, the development process of e-accounting applications in the accounting profession, and the level of implementation in the field of work were discussed, and suggestions made about missing topics. To achieve that, conceptual information was given, then the implementation level of e-accounting applications was examined. A document analysis was used in this study. The last 5 years reports of Revenue Administration of Türkiye analyzed, and the process was evaluated by making a comparative analysis according to the information on e-accounting applications. After analyzing, it was observed that the aimed target was not achieved in the first two years, but after 2020 it increased, and it summited in 2022. The main reason for this is the Covid-19 pandemic’s impact.

Keywords: Accounting, Accounting Practices, Accounting Profession, E-Accounting, E-development

JEL Codes: M40, M41, M49

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Bitlis Eren Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, nbulut@beu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-8374-8350>

² Doç. Dr., Balıkesir Üniversitesi Burhaniye Uygulamalı Bilimler Fakültesi, aysenur.akbaba@balikesir.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0003-4940-7138>

GİRİŞ

Muhasebe mesleğinde e-uygulamalar, 21.yüzyılın ilk yıllarında ekonomik ve teknolojik gelişimler doğrultusunda günümüze kadar gelişim göstermiştir (Türker, 2018, s. 205). Muhasebe uygulamalarında küreselleşme, teknolojik gelişim, ulusal ve uluslararası yapılan düzenlemeler ile değişim yaşanmıştır. Yaşanan gelişimler sonucunda muhasebe meslek mensuplarının bu yeniliğe uyum sağlayabilmesi için yeni bilgiler edinmesi, yeterlilik için gerekli eğitimlerin alınması ihtiyacı ortaya çıkmıştır (Eren, 2022, s. 254). Muhasebe uygulamalarında e-uygulamaların gelişimi sürecinde en önemli devrim niteliğindeki etki Endüstri 4.0 ile olmuş, eskiden muhasebe uygulamaları defter tutulması gibi bazı işlemlerden oluşurken günümüzde e-defter, e-fatura, e-arşiv gibi yeni e-uygulamalara geçilmiştir (Mert, Güner ve Duyar, 2022, s. 200). Endüstri 4.0'a geçiş sonucunda birçok alanda olduğu gibi muhasebe ve finans alanında da finansal süreçler açısından dönüşüm süreçleri hızlanmıştır (Sönmez ve Demir, 2021, s. 47).

Teknolojik gelişimler sonucunda Türkiye'de de yenilikler yapılmış, ilk olarak e-devlet uygulamaları ile e-dönüşüm süreci başlamıştır. Bu süreçte e-muhasebe uygulamalara geçiş için ihtiyaçlara ve mevcut sisteme göre çalışmalar hız kazanmıştır (Tuğay ve Güler, 2021, s. 700). E-dönüşüm muhasebe uygulamalarını ve muhasebe düzenini etkilemiştir. Değişim yeni bir sistem yerine mevcut uygulamaların bilgisayar aracılığı ile elektronik tabanlı ortama aktarılacak şekilde gerçekleşmiştir. Türkiye'deki e-uygulamaların düzenlenmesinde Maliye Bakanlığı Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından yetki ve sorumluluk sahibi olarak yaşanan gelişime göre geçiş süreci başlatılmıştır (Bekci, Apalı ve Engin, 2020, s. 581-582).

Türkiye'de başlangıçta e-dönüşüm kapsamında muhasebe uygulamalarına yönelik taslaklar oluşturulmuş, görüşler alınarak uygulanmasına geçilmiştir. Zorunlu uygulamaya geçilmeden önce uygulanma düzeyi hedeflenen ölçüde olmasa da özellikle son yıllarda daha fazla uygulanma düzeyi gerçekleşmiştir. Hazırlanmış olan bu çalışmada da e-muhasebe uygulamalarının gelişim sürecine göre muhasebe mesleği açısından uygulanma düzeyinin hedeflendiği ölçüde olup olmadığının tespit edilmesi amaçlanmıştır. Uygulanma düzeyinin yeterli ya da yetersiz olmasındaki temel nedenin belirlenerek çözüm önerileri sunulması planlanmıştır. Çalışmada, ilk olarak kavramsal bilgilere yer verilmiş, literatürde yapılan çalışmalara değinilmiş, araştırma kısmında son beş yıla ait Gelir İdaresi Başkanlığı'nın raporları incelenerek e-uygulamaların uygulanma düzeyi belirlenerek yıllar itibari ile gelişim sürecine ilişkin bilgiler sunulmuştur.

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde; e-muhasebe kavramına ve e-muhasebe uygulamalarının gelişim sürecine yer verilmiştir.

E-Muhasebe ve Gelişim Süreci

Sürekli gelişen teknoloji beraberinde hızlı bir değişim ve değişime uyum sağlamayı gerekli kılmaktadır. Yaşanan bu hızlı değişim yaşamımızın her alanına etki ettiği gibi muhasebe alanında da önemli ölçüde değişime sebep olmaktadır. Bu değişime uyum sağlamak adına gerek kamu kurumları gerekse işletmeler bazı değişikliklere gitmişlerdir.

1990’lı yıllarda muhasebede defter tutma, beyanname ve bildirgeler mürekkepli kalemlerle yapılmaktaydı. Hatalı bir işlemin tespit edilmesi durumunda, mevzuata uygun bir şekilde hatalı kısmın üstü çizilerek ve doğru kayıt yazılarak düzeltmeler yapılmaktaydı. Tüm bu işlemler elle yapıldığı için düzeltmelerin yapılması çok zaman almaktaydı. Muhasebede tek düzeni sağlayan tek düzen hesap planının yürürlüğe girmesi muhasebede standartlaşmayı sağlamıştır.

Özellikle son 20 yıldır muhasebe mesleğinin yerine getirilmesinde bilgi teknolojilerinin kullanılması muhasebe uygulamalarında yeni bir sürecin başlamasına sebep olmuştur. Bilgisayar ortamında gerçekleştirilen çoğu uygulama Maliye Bakanlığı ve muhasebe meslek mensuplarının çalışma sistemlerini esas alacak şekilde yeni teknolojik uygulamalara göre düzenlemesine neden olmuştur. Bu düzenlemeler, defter tutmak, beyanname hazırlama, fatura girişi/taahhütü veya ödeme işlemleri gibi finansal işlemlerin defterdarlık, maliye gibi yetkili birimlerin, muhasebe mesleğini yürüten meslek mensuplarının ve bireysel kullanıcıların (vatandaşlar) bilgisayar ortamında yürütülmesini e-muhasebe uygulamaları olarak tanımlamak mümkündür (Öztürk ve Çarıkçı, 2019, s.1010).

Türkiye e-muhasebe uygulamalarına ilişkin düzenlemelere çoğu ülkeden çok daha erken başlamıştır. E-dönüşüm sürecinde bilgisayar ortamındaki düzenlemeleri yapmaya yetkili kuruluş Maliye Bakanlığı Gelir İdaresi Başkanlığı’dır.

Türkiye’de e-muhasebe uygulamaları, ilk olarak 2003-2004 yılı eylem planı içerisinde “Vergi beyanı, tahakkukları ve ödemelerin bilgisayar ortamında yapılması” şeklinde ifade edilmiştir. E-dönüşüm ve e-beyanname ise 2005 yılından itibaren uygulanmaya başlanmıştır. Bu uygulamaların ardından e-fatura ve e-defter uygulamaları gelmiştir. Günümüz itibariyle de e dönüşüm ile ilgili uygulamaların kapsamı Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından genişletilmiş olup e-arşiv fatura, e-irsaliye, e-serbest meslek makbuzu, e-müstahsil makbuzu, e-gider pusulası, e-sigorta poliçesi, e-bilet, e-dekont, e-sigorta komisyon gideri belgesi ve e-döviz alım belgesi uygulamaları uygulanmaya başlamıştır. Bunların yanı sıra, elektronik ortamda Defter-Beyan Sistemi üzerinden serbest meslek kazanç defteri, işletme defteri, envanter defteri, çiftçi işletme defteri, damga vergisi defteri, amortisman defteri ambar defteri, bitim işleri defteri de tutulabilmektedir (Ulusan ve Bozkurt, s. 8).

Tablo 1: Türkiye’de e-muhasebe uygulamalarının gelişimi

Tarih	Elektronik Gelişim
1998	VEDOP-1 Projesinin başlatılması (Vergi Dairesi Tam Otomasyonu Projesi) (Vergi ile ilgili evrakların elektronik ortamda takibinde kullanılır.)
30 Aralık 2001	Elektronik-Kayıt, Elektronik-Belge ve Elektronik-Defter kavramlarının tanımlamalarının yapılması
04 Aralık 2003	Elektronik Dönüşüm Türkiye Projesi’nin (eDTr) 2003-2004 KDEP’nin uygulanmaya başlanması
2004	VEDOP-2 Projesi
23 Ocak 2004	Elektronik İmza Kanunu
31 Temmuz 2004	Elektronik Beyanname uygulamasına ilişkin yasal düzenleme
03 Mart 2005	Elektronik Beyanname üzerinden bilgisayar ortamında beyanname sunulması zorunluluğunun başlaması
29 Nisan 2005	SGK bildirgelerinde elektronik bildirge uygulanma zorunluluğu
2007	VEDOP-3 Projesi
30 Ocak 2007	Elektronik Haciz uygulanmasına yönelik genel tebliğ yayınlanması
06 Şubat 2008	Ba ve BsFormları’nın aylık olarak gönderim zorunluluğu getirilmesi
05 Mart 2010	Elektronik-Fatura ve Mali Mühür uygulamalarına yönelik genel tebliğ yayınlanması
01 Mart 2010	Elektronik-Tebliğ uygulaması (Vergi Usul Kanunu’nda 6009 Sayılı Kanun ile yapılan değişiklikler)
13 Aralık 2011	Elektronik-Defter uygulaması
01 Eylül 2015	Elektronik-Yoklama uygulamasının tüm kurumlarda uygulanmaya başlanması
01 Nisan 2016	Elektronik-Tebliğat sisteminin kullanılmaya başlaması
17 Aralık 2017	1 Ocak 2018 tarihinden itibaren kazancı basit usulde tespit edilenlerle, serbest meslek kazancı sahipleri için defter beyan sistemi zorunluluğunun getirilmesi
19 Ekim 2019	Elektronik-defter, Elektronik-Fatura, Elektronik-Arşiv Fatura ve diğer e-belgelere geçiş zorunluluğunun kapsamı genişletildi

Kaynak: Yücel ve Bağdat, 2022, s. 4.

E-muhasebe kapsamında değerlendirilebilecek bazı uygulamalar aşağıda sıralanmıştır:

E- Fatura: Yeni uygulanmaya başlayan belge değildir, manuel düzenlenen faturanın özelliklerini taşır. Kâğıt ortamında düzenlenen faturanın elektronik ortamda düzenlenmesidir. E-faturanın yasal dayanağı

397 Sıra No.lu VUK Genel Tebliği’dir. E-fatura, veri format ve standardının nasıl olacağı Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından ortaya konulan, VUK’nun gereği olarak fatura düzenlenirken olması gereken bilgiler nelerse bu formatta da bulunduğu, satıcıdan alıcıya iletilmesinin merkezi bir platform (GİB) tarafından gerçekleştirilen elektronik ortamda düzenlenen belge olarak ifade edilmektedir (397 Sıra No.lu V.U.K. Genel Tebliği, 2010).

E-Defter: Defter tutmanın şartları VUK’nda mükelleflerin vergi dikkate alınarak sermaye, hesap durumunu, faaliyetleri ve hesap neticelerini izlemek, ayrıca devlete ödemek zorunda olduğu vergi yükümlülüğü gibi durumları belirlemek, mükelleflerin vergi yükümlülüklerini izleme olarak özetlenmiştir. E- defter, VUK’a göre tutulması zorunlu olan defterlerin bilgisayar ortamında elektronik bir şekilde tutulduğu, kâğıt olarak basılmadığı, kâğıt ortamında düzenleme zorunluluğunun kaldırıldığı, bunun yanı sıra defter kullanıcılarına baskı, tasdik ve arşivleme işlevleri gibi maliyetlerin ortadan kaldırıldığı, elektronik imza ile saklandığı düzenlemelerdir (Bekci, Apalı ve Engin, 2020, s.583).

E-İrsaliye: Mal giriş çıkışlarının bilgisayar ortamında düzenli bir şekilde takip edilebilmesi amacıyla manuel (kâğıt olarak) hazırlanan sevk irsaliyesinin elektronik belge formatında bilgisayar ortamında düzenlenmesidir (Kurtcebe ve Utku, 2020, s. 77).

E-beyanname: Mükelleflerin vergisel işlemlerini yaparken, son dönemlerde hızla gelişen Bilgi Teknolojileri (BT)’den yararlanmak, hazırlanan beyanname, bildirim ve eklerin basit, çabuk, hesaplı, güvenilir şekilde hazırlanarak idareye sunmak, beyannameleri hazırlarken hataların azaltılması, mağduriyetin önüne geçmek, vergi dairesinin beyanname kabul, tarh, tahakkuk ve tahsilat işlemleri gibi işlemlerde işyükünü azaltmak ve daha iyi hizmet verebilmek için elektronik beyanname uygulaması geliştirilmiştir (GİB, 2016).

E-Arşiv: Resmî Gazete’de yayınlanan VUK Genel Tebliği’ne göre; “e-arşiv, bilgisayar ortamında düzenlenen faturanın elektronik olarak tutulması ve sunulmasıdır. E-arşiv uygulaması ise Başkanlık tarafından belirlenen standartlara uygun şekilde faturanın elektronik olarak oluşturulması, tutulması, sunulması ve raporlamasını kapsayan uygulama” şeklinde ifade edilmiştir. Vergi mükellefleri düzenledikleri evrak ve belgeleri 5 ile 10 yıl arasında saklamak zorundadırlar. Saklamakla yükümlü oldukları belgelerin uzun vadede ve güvenilir olarak saklanması kolay değildir. E-arşiv uygulamasıyla evraklar ve arşiv niteliğindeki belgelerin saklanması kolaylaşmıştır. Ayrıca, riskleri azaltmış ve yer tasarrufu sağlamıştır. Bu nedenle kurumlar tarafından talep görmektedir (Deniz ve Güngör Tanç, 2020, s. 624).

E-Serbest Meslek Makbuzu: Serbest meslek uzmanlarının düzenlediği mesleki faaliyetlerinin tahsilatları için bilgisayar ortamında hazırlanan e-belgelerdir (Kurtcebe ve Utku, 2020, s. 77).

E-Müstahsil Makbuzu: GİB'in belirlemiş olduğu standartlara uyumlu makbuzun elektronik olarak düzenlenmesi, elektronik ve kâğıt yapıda saklanması, sunulması ve raporlamasını içeren uygulamadır (Tektüfekçi, 2019, s. 45).

E-Bilet: VUK Tebliği'nde e-bilet uygulaması için "kâğıt ortamda hazırlanan biletler, yolcu listelerinin bilgisayar ortamında düzenlenmesi, muhatap için bilgisayar ortamında veya kâğıt olarak sunulması, elektronik olarak iletilmesi ve raporlanabilmesi için yapılmış olan düzenlemeler" şeklinde ifade edilmektedir (Deniz ve Güngör Tanç, 2020, s. 625).

E-Dönüşüm ve E-Muhasebe Uygulamalarının Etkileri

E-dönüşüm ve e-muhasebe uygulamalarında yaşanan gelişim sonucunda; işletmelerin elektronik ortamda finansal işlemlerini takip etmeleri, kaydetmeleri, kâğıt defterler manuel tablolar belgeler yerine bilgisayar tabanlı yazılımlar ile daha gelişmiş sistemlere dönüştürülmesi gibi önemli gelişmeler olmuştur. Bu uygulamalar işlevsellikte artışa, geliştirilmiş doğruluk, işlemlerin daha hızlı yapılabilmesi, dış raporlamada daha iyi seviyede olunabilmesi gibi avantajlar sağlamıştır. Bürokratik işlemler daha kolay hale gelmiş, işlemlerin daha basit, hızlı, güvenilir, verimli ve etkin yapılabilmesi sağlanmıştır (Allahverdi ve Karaer, 2019, s. 250-251).

E-dönüşüm ve e-muhasebe uygulamalarının olumlu etkilerinin yanı sıra bazı olumsuz durumlara da sebebiyet verdiği görülmektedir. Muhasebe meslek mensupları tarafından gün geçtikçe daha fazla sayıda uygulanması ile bazı belirsizlikler ve sorunlar ortaya çıkmaktadır. Başlangıçta yeterli altyapının sağlanması, uygulayacak meslek mensuplarının yeterli düzeyde eğitime sahip olmaları, kullanılan programların e-uygulamalara entegre edilmesinin maliyetli görülmesi, kullanılan sistemlerde teknik sorunların yaşanması gibi eksikliklerden dolayı uygulanmasında bazı sorunlara neden olmuştur. Pandemi sürecinin etkisi ile uygulanması zorunlu hale getirilmiş ve uyum sağlanması açısından zorunlu bir hal oluşmuştur. Yaşanan bu olumsuzlukların ve sorunların çözüme ulaştırılması adına Gelir İdaresi Başkanlığı (GİB) tarafından çalışmalar yapılmış, eğitimler düzenlenmiş, uygulamaların altyapısı oluşturulmuştur (Karasioğlu ve Garip, 2019, s. 437).

LİTERATÜR ARAŞTIRMASI

Muhasebe mesleğinde e-uygulamaların kullanılmasına, meslek mensuplarının e-uygulamaları kullanım düzeylerine ilişkin yapılmış olan bazı çalışmalar şu şekildedir;

Bhimani ve Willcocks (2014); çalışmalarında dijitalleşmenin sonucunda büyük veri ile ilgili yaşanan gelişmeler, muhasebe alanındaki dönüşüme yönelik bilgilere ve uygulanma boyutlarına yer vermişlerdir. Büyük veri ile ilgili yaşanan gelişmeleri ele alarak, mesleki alanda uygulanmasında aşamalı olarak uygulanması, teşvik edici anlayış benimsenmesi gerektiği, bulut tabanlı uygulamaların uygulanmasında maliyet yönetimi karmaşıklıkları ve muhasebe alanında neden olan değişiklikler gibi konular ele alınarak öneriler sunulmuştur.

Ardianto ve Anridho (2018); çalışmalarında beş yıllık muhasebe alanında dijital araştırmalara yönelik bibliyometrik analize yer vermişlerdir. Beş yıllık süreçte yayınlanan makaleleri incelemiş, içerik ve atıf analizleri yapmışlardır. Yapılan analize göre çalışmaların çoğunluğunda anket çalışmasının yaygın olduğu, teorik ve uygulama boyutunun anlaşılmasını teşvik edici kaliteli çalışmalar yapıldığı, bilgi kullanıcılarına katkı sağlayacak ölçüde olduğu gibi bilgiler elde etmişlerdir.

Elçin, Gerekanve Usta (2018); çalışmalarında elektronik tabanlı fatura, defter, arşiv gibi elektronik uygulamalara geçişte yaşanan sorunları ele almış, muhasebe alanında çalışanlara anket uygulamışlardır. Çalışmada Türkiye’de e-muhasebe uygulamalarının uygulanmaya başlanması, işleyiş süreci, e-uygulamaların amacı gibi konulara değinilmiş, muhasebe mesleğini yürüten meslek sahiplerine yönelik yapılan anket araştırmasına yer verilmiştir. Yapılan araştırmanın sonucunda e-uygulamaların kullanımının bazı kolaylıkları olsa da uyum aşamasında bazı sorunlarla karşılaşıldığı tespit edilmiştir. Bu sorunların çoğunluğu; iş yükünde yaşanan sorun, sistemin eksiklikleri, uygulamalar için gerekli web tabanlı alanlardaki ve yetişmiş iş gücündeki eksiklikler şeklindedir. Bu sorunlara çözüm yolu üretebilmek ve uygulama sürecinde başarılı olabilmek adına işletmelerin yapılarına göre e-uygulamalara geçiş sürecinin sağlanması, eğitimin yetersiz olmasından kaynaklı eksikliğin yeterli düzeyde eğitim sağlanarak desteklenmesi, teknolojik alt yapıdaki eksikliklerin tamamlanması, farklı işlemler olması durumunda e-uygulamaların bu işlemlere karşı duyarlı olabilmesinin sağlanması gibi önerilerde bulunmuşlardır.

Öztürk ve Çarıkçı (2019); çalışmalarında e-muhasebe uygulamalarının geleceğin muhasebe meslek mensuplarına etkisine yönelik bilgiler sunmuşlardır. Çalışmalarında e-uygulamalar hakkında kavramsal bilgilere yer verilmiş, araştırma bölümünde geleceğin meslek mensuplarına anket çalışması yapmışlardır. Hipotezler oluşturarak, faktör analizi yaparak geleceğin meslek mensuplarının e-muhasebe konusundaki farkındalıkları incelenmiştir. Yapılan inceleme sonucunda geleceğin meslek mensuplarının e-uygulamalara yönelik eğitimlere çok fazla önem verdikleri, ancak yeterli düzeyde hazır olmadıkları, gelecekte daha fazla konuya yönelik bilgiler öğrenmeleri gerektiği sonucuna ulaşmışlardır. Bu bağlamda yeterli bilgi sahibi olabilmeleri için geleceğin meslek mensuplarına yönelik yeterli düzeyde bilgilendirme yapılması ve eğitimler ile desteklenmesi gerektiğine dair öneriler sunmuşlardır.

Teru, Idokove Bello (2019); çalışmalarında e-muhasebe uygulamalarının, teknolojik gelişimlerin modern işletmelerde etkisine yönelik bilgilere yer vermişlerdir. Çalışmada kavramsal bilgileri ele alarak, konuya yönelik yapılan çalışmaları inceleyerek ikincil verilerden faydalanarak araştırma yapmışlardır. Yapılan araştırma sonucunda işletmelerin geleneksel uygulamalar yerine e-uygulamaların benimsemelerinin işletmelere olumlu etkilerinin olabileceği ve işletmelerin tercih etmeleri gerektiği, zaman tasarrufu açısından katkısı olabildiği, bilgilerin karşılaştırılabilirlik açısından kolaylık sağladığı, eğitim konusunda destek verilmesi gerektiğine dair bilgiler tespit edilmiştir.

Bekci, Apalı ve Engin (2020); çalışmalarında e-dönüşümün muhasebe meslek mensuplarında memnuniyet düzeyine ilişkin araştırmaya yer vermişlerdir. Çalışmada e-dönüşüm kavramı, yapılan uyumlaştırma çalışmaları, etkisi ele alınmış, araştırma kısmında anket uygulaması yapmışlardır. Anket çalışması Bursa ilindeki meslek mensuplarına uygulanmış, meslek mensuplarının memnuniyet düzeyleri incelenmiştir. Yapılan çalışmanın sonucunda e-dönüşümün meslek mensupları açısından avantajları olduğu ancak uygulanması aşamasında bazı sorunların yaşanabileceğine, uygulamaların meslek mensuplarının memnuniyet düzeylerini etkilediği, eğitimler ile yaşanan sorunların çözümlenebileceği gibi sonuçlara ulaşılmıştır.

Schiavi, Momo, Gastaud Maçada ve Behr (2020); çalışmalarında dijitalleşme ile muhasebe alanında yenilikçilik yeteneğine ilişkin durumu incelemişler, dijital teknolojilerin kullanımı ve geliştirilmesi hakkında bilgileri ele almışlardır. Araştırma sonucunda muhasebe alanında dijital teknolojilerin kullanımında geliştirme, operasyon, yönetim ve işlem yetenekleri gibi konuların ağırlıkta olduğu tespit edilmiştir. Teknolojik gelişimlerde artış yaşandığı ve gelecekte gelişimi engelleyen durumların ortadan kaldırılması için muhasebe alanında yapılan işlemlere göre özelliklerin belirlenerek çalışmaların yapılması gerektiği dile getirilmiştir.

Tugay ve Güler (2021); çalışmalarında e-muhasebe uygulamalarına yönelik muhasebe meslek mensuplarının görüşlerine yönelik bilgilere yer vermişlerdir. Çalışmada; e-muhasebe uygulamalarının gelişim süreci ele alınmış, e-uygulama araçları hakkında bilgilere yer verilmiş, muhasebe çalışanlarının yaşadıkları sorunları tespit ederek yaşanan sorunların çözülmesi amacı ile Isparta'da faaliyet gösteren muhasebe çalışanlarına görüşme yöntemi kullanılarak nitel araştırma yapılmıştır. Yapılan araştırma sonucunda ulaşılan sonuca göre devlet, mükellef ve meslek mensuplarına göre değerlendirme yapılmıştır. Uygulamaların faydasının olduğu gibi sorunların da olduğu dile getirilmiştir. Bu sorunların giderilmesinde meslek odaları, Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından çalışmalar yapabilecekleri dile getirilmiştir.

Ulusan ve Bozkurt (2021); çalışmalarında muhasebe meslek çalışanlarının elektronik tabanlı fatura ve defter uygulamaları için tutumlarının ne olduğuna ilişkin bilgilere yer vermişlerdir. Elektronik fatura ve elektronik defter uygulaması süreci ele alınmış, Yozgat’da mesleği yerine getiren muhasebe çalışanlarına yönelik anket çalışması yapılmıştır. Çalışmanın sonucunda muhasebe çalışanlarının çoğunluğu bu ili e-muhasebe uygulamasını kullandıkları, bu uygulamaların işlemleri yapmada daha hızlı ve güvenilir olduğu düşüncesinde oldukları, e-uygulamaların başarılı bir şekilde uygulandığı, uygulamanın daha fazla yaygınlaşabilmesi adına teşviklerin daha fazla yapılması gerektiği gibi bilgilere ulaşılmıştır.

Coman ve diğerleri (2022); çalışmalarında muhasebe alanında dijitalleşme ile profesyonel muhasebecilerin rolünün neler olduğuna ilişkin bilgilere yer vermişlerdir. Pandeminin dijitalleşmeye etkisi ile muhasebe mesleğinde dijital uygulamalardan yapay zekâ, yazılım robotları gibi yenilikçi uygulamalar incelenmiş ve meslek mensuplarına yönelik anket çalışması yapılmıştır. Yapılan çalışmanın sonucunda muhasebe mesleğinde geleneksel muhasebe, bilgisayarlı muhasebe ve bulut muhasebe şeklinde üç karşılaştırmalı unsur olduğu, bu unsurlara göre meslek mensuplarının yaptığı mesleki faaliyetler ele alınmıştır. Dijitalleşme ile yapılan faaliyetlerde iletişimi daha kolaylaştırdığı yasal uygulamalarda üçüncü kişilere karşı pozitif etkisinin olduğu, zaman, belge ve iş akışı açısından faydalı imkanlar sunulduğu, meslek mensuplarının uyum sağlamada desteklendiği, uyum sağlamada daha iyi düzeyde olabilmek adına mevzuat açısından düzenlemeler yapılabileceği konularına değinmişlerdir.

Demirkaya ve Çelikkaya (2022); çalışmalarında Türkiye’de e-fatura uygulamalarının mükellefler açısından değerlendirilmesine ilişkin bilgilere yer vermişlerdir. E-fatura uygulamasına ilişkin yıllar itibari ile yapılan çalışmaları ele almış, mükelleflerin e-fatura uygulamalarını kullanmalarına yönelik araştırma yapmışlardır. Yapılan araştırma sonucunda başlangıçta kullanımında bazı sorunlarla karşılaşıldığı ancak ilerleyen süreçte gönüllü olarak uygulanmasının yaygınlaştığı tespit edilmiş, karşılaşılan sorunlara yönelik iyileştirici önerilerde bulunmuşlardır.

Mert, Güner ve Duyar (2022); çalışmalarında dijitalleşmenin gelişim sürecine, muhasebe uygulamalarına etkilerine yönelik İstanbul’da faaliyet gösteren meslek mensuplarına yönelik araştırmaya yer vermişlerdir. Dijitalleşmenin sürecine değinilmiş, muhasebe mesleğinde yaşanan değişimlerin neler olduğu ele alınmış, meslek mensuplarına anket çalışması uygulanarak araştırma yapılmıştır. Araştırmada meslek mensuplarının e-uygulamalardan hangilerinin daha yoğun olarak uygulandığı, meslek mensuplarına fayda ve zararlarının neler olabileceğine yönelik bilgilerin tespit edilerek çözüm önerileri sunulması amaçlanmıştır. Yapılan araştırma sonucunda; meslek mensuplarının mobil araçlar, e-mail uygulamasının daha yaygın kullandığı, yazılım uygulamalarının da kullanıldığı, beyanname ve e-fatura gibi temel uygulamaların kullanımının daha yaygın olduğu gibi bilgilere ulaşılmıştır. Meslek mensuplarına sunduğu

fayda olarak zaman tasarrufu sağlanmış olması, zara olarak ise yetişmiş iş gücü bulmada yetersiz kaldığı dile getirilmiştir. Bu yetersizliğinde yeterli eğitimler ile desteklenebileceğine dair önerilere değinmişlerdir.

Ös ve Ercan (2022); çalışmalarında teknolojik gelişmeleri ve yenilikleri ele almış, muhasebe mesleğini icra eden çalışanların teknolojiyi uygulama düzeylerini belirlemek için araştırma yapmışlardır. Araştırmada endüstri 4.0 ile birlikte yaşanan gelişim ve yeniliklerin muhasebe meslek mensuplarına etkisi araştırılmış, teknoloji kabul modeli kullanılmıştır. Modelde dışsal değişkenler ele alınmış, tutum, niyet, algı, engellerin neler olduğuna dair bilgi sunulmuştur. Yapılan araştırma sonucunda meslek mensuplarının teknolojik gelişmeler hakkında bilgilerin kaynağı olarak meslek odalarının bilgilendirme konusunda yetersiz kaldığı, teknolojik ürünlerin mesleki çalışmalarda önemli olduğu ve kullandıkları, yaşanan gelişimleri daha çok kendi imkanları ile temin ettikleri ve meslek odalarının bu konuda daha fazla çalışma yaparak meslek mensuplarına destek vermeleri gerektiği sonucuna varmışlardır. Zorunlu eğitimlerin yapılması, meslek mensuplarının teknolojik gelişmeleri takip etme konusunda daha fazla çaba gösterilmesi gerektiğine dair öneriler sunmuşlardır.

Yücel ve Bağdat (2022); çalışmalarında muhasebe eğitimini almış öğrencilere elektronik tabanlı muhasebe uygulamalarına yönelik sahip oldukları bilgiye ve farkındalıklarına ilişkin araştırmaya yer vermişlerdir. Araştırmada anket çalışması yapmış olup, öğrencilerin bilgi düzeylerinin ölçülmesi ve farkındalıklarının tespit edilerek ulaşılan sonuca göre öneriler sunulması amaçlanmıştır. Yapılan araştırma sonucunda gelecekte muhasebe mesleğini icra etmek isteyen öğrencilerin bilgi düzeyleri ve istekleri artması durumunda farkındalık düzeylerinin artış gösterdiği tespit edilmiştir. Muhasebe eğitimi içerisinde e-muhasebeye yönelik eğitimlere daha fazla ağırlık verilerek öğrencilerin gelecekte mesleği icra etme aşamasında katkı sağlayabileceği yönünde öneriler sunmuşlardır.

Yapılan literatür araştırmasına göre dijitalleşme ve e-muhasebe uygulamalarına yönelik bir çok çalışma yapılmıştır. Yapılan bu çalışma ile meslek mensuplarının tüm e-muhasebe uygulamalarının uygulanmasındaki dağılıma, meslek mensuplarının e-muhasebe uygulama düzeylerine ilişkin bir bütün olarak mevcut durumun tespit edilerek bilgi kullanıcılarına sunmak adına fayda sağlayabileceği söylenebilir.

ARAŞTIRMA

Çalışmanın bu bölümünde; araştırmanın amacı, kapsamı, kullanılan yöntem, bulgular ve bulguların değerlendirilmesi ele alınmıştır.

Araştırmanın Konusu ve Amacı

Yapılan bu araştırma ile muhasebe mesleğine yönelik uygulamada olan e-uygulamaların, muhasebe meslek mensupları tarafından uygulanma düzeyini ölçmek ve yıllar itibari ile yaşanan gelişimin hangi yönde olduğunun belirlenmesi, yıllar itibari ile yaşanan gelişime göre muhasebe meslek mensuplarının yaşayabileceği sorunlar ve bu sorunların nasıl çözümlenebileceğine dair bilgiler sunulması amaçlanmıştır.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmada, nitel veri toplama yöntemi olan doküman/belge incelemesi yapılmıştır. Son beş yıla ait Gelir İdaresi Başkanlığı’nın (GİB) faaliyet raporları incelenmiştir. Yayımlanmış olan faaliyet raporlarında muhasebe mesleğine yönelik e-uygulamalara ilişkin bilgiler ele alınmış, karşılaştırmalı analiz yapılarak gelişim süreci ele alınmıştır.

Araştırmanın Bulguları ve Bulguların Değerlendirilmesi

2018-2022 yılları arasında GİB faaliyet raporları incelendiğinde; elektronik ortamda beyanname, tahsilat, fatura, defter, tebligat, yoklama, hazır beyan, interaktif vergi kurumu gibi birçok işlem ile mükelleflere hizmet sunulmaktadır. Çalışmada da; e-fatura, e-arşiv fatura uygulaması, e-İrsaliye, e-defter, e-bilet, e-serbest meslek makbuzu, e-müstahsil makbuzu, e-dekont uygulaması, e-döviz alım/satım uygulaması, e-sigorta poliçe uygulaması, e-sigorta komisyon gider belgesi uygulaması, e-adisyon uygulaması, e-yoklama sistemi, e-tebligat sistemi, e-YMM raporu, engelli vergi indirim sistemi (EVİS), sahte belge risk analiz programı (SARP), dava takip programı (DATAP), elektronik ÖTV takip sistemi, iade takip sistemi, hazır beyan sistemi, interaktif vergi dairesi, e-tahsilat, mükellef türlerine göre bazı uygulamalara yer verilmiştir.

E-Fatura Uygulaması; işletmelerin kâğıt ortamında düzenlemeleri gereken faturaların e-tabanlı alanda düzenlenerek, saklanmış olması ve sunulmasıdır. E-fatura uygulamasının geliştirilmesi 2010’da gerçekleşmiştir. (397) Numaralı VUK Genel Tebliği ile yürürlüğe girmiş, kullanımının yaygınlaştırılması ve ödemesi ile entegre olabilmesi için çalışmalar yapılmıştır. (2022 GİB Faaliyet Raporu, 5 Nisan 2023).

Tablo 2: E-fatura uygulamasının kullanımı

Yıl	E-Fatura Uygulayan Sayısı	Düzenlenmiş E-Fatura	E-Fatura Bedeli
2018	88.837	220.286.825	3.651.595.777.463
2019	187.597	241.232.989	4.825.522.880.839
2020	332.400	366.655.334	9.936.847.336.196
2021	532.910	534.971.392	12.232.908.151.369
2022	779.379	731.758.486	29.017.810.723.336

Kaynak: Gelir İdaresi Başkanlığı (GİB), 2018, 2019, 2020, 2021, 2022

Tabloda, çalışan sayısı ve fatura miktarı adet, fatura bedeli ise para birimi cinsinden TL olarak ele alınmıştır. E-Fatura uygulanması yıllar itibari ile incelendiğinde artış olduğu, özellikle 2022 yılında uygulayan mükellef sayısı ve düzenlenen fatura sayısı da en yüksek düzeydedir. 2018 yılında sayının az olma sebebi e-muhasebe uygulamalarının yeni uygulanmaya başlamasından dolayı olabileceği söylenebilir. Yıllar itibari ile e-dönüşüm uygulamalarının yaygınlaşması ile artış söz konusu olmuştur. Ayrıca 2020 yılında fatura iptalleri tespit edilmiş bu nedenle fatura tutarı daha sağlıklı takip edilebilmesi adına yeniden güncellenmiştir.

E-Arşiv Fatura Uygulaması; Faturayı düzenleyen mükelleflerin faturanın ikinci nüshasını kâğıt olarak saklayamadıklarından dolayı elektronik ortamda faturalarını oluşturmaları, iletmeleri, muhafaza ve ibraz etmeleri imkanını sağlayan uygulamadır (2022 GİB Faaliyet Raporu, 5 Nisan 2023).

Tablo 3: E-arşiv fatura uygulamasının kullanımı

Yıl	E-Arşiv Uygulamasını Kullanan Sayısı	Düzenlenen E-Fatura Sayısı
2018	24.030	1.709.500.104
2019	155.050	2.341.192.585
2020	321.700	2.873.142.411
2021	478.384	3.572.791.951
2022	691.002	4.055.632.084

Kaynak: Gelir İdaresi Başkanlığı (GİB), 2018, 2019, 2020, 2021, 2022

E-Arşiv fatura uygulamasının beş yıllık süreçte uygulanması incelendiğinde yıllar itibari ile artış olduğu, 2018 yılında yeni uygulamaya başlandığı için daha az olduğu, 2022 yılında ise kullanım sayısının en yüksek dönem olduğu görülmüştür. 2022 yılında e-arşiv fatura uygulamasına iptal/itiraz açıklamaları, döviz kuru alanları, e-arşiv paketi gibi yeni ara yüzler eklenmiş, e-noterlik makbuzu için test ortamı

hazırlanmıştır. E-arşiv fatura uygulaması zorunluluğu olmayan mükelleflerden de bu dönemde bu uygulamayı kullanımlar olmuştur.

E-İrsaliye Uygulaması; kâğıt ortamda düzenlenen “sevk irsaliyesi” belgesinin, e-irsaliye olarak düzenlenerek, alıcına elektronik ortamda iletilmesi, muhafaza ve ibraz edilmesi için geliştirilmiştir. Uygulanmasına ilişkin belirlenen format ve standartlara göre elektrik ortamda düzenlenmelidir (2022 GİB Faaliyet Raporu, 5 Nisan 2023).

Tablo 4: E-irsaliye uygulamasının kullanımı

Yıl	E-İrsaliye Uygulamasını Kullanan Sayısı	E-İrsaliye Özel Entegratörlük İzni Alan Sayısı
2018	311	-
2019	10.419	56
2020	93.453	65
2021	116.725	72
2022	202.405	84

Kaynak: Gelir İdaresi Başkanlığı (GİB), 2018, 2019, 2020, 2021, 2022

2018 yılında mükellefler için zorunlu olup sonrasında zorunluluğun kaldırılması ile uygulayan mükellef sayısı beklenenin altında ve diğer yıllara göre en düşük sayıda gerçekleşmiştir. 2019 yılında uygulanması zorunluluğu getirilmiştir. Bu zorunluluğun getirilmesi ile yıllar itibari ile artış yaşanmış, 2022 yılında en yüksek uygulanan dönem olmuştur.

E-Defter Uygulaması; zorunlu tutulması gereken yevmiye defteri ve büyük defterin; elektronik olarak tutulması, açılış/kapanışlarının tasdik işlemlerinin yapılması, muhafaza ve ibraz edilebilmesi işlemleridir (2021 GİB Faaliyet Raporu, 5 Nisan 2023).

Tablo 5: E-defter uygulamasının kullanımı

Yıl	E-Defter Uygulamasını Kullanan Sayısı	Ticari Yazılım Uyumluluk Onayı Alan Yazılım Sayısı
2018	86.901	10
2019	122.396	10
2020	203.410	-
2021	282.751	8
2022	292.768	6

Kaynak: Gelir İdaresi Başkanlığı (GİB), 2018, 2019, 2020, 2021, 2022

Beş yıllık süreçte e-defter uygulaması artış göstermiştir. En yüksek mükellef sayısı 2022 yılı dönemindedir. Yıllar itibari ile e-defter uygulamasına ilişkin çalışmalar yapılmış, yeni ara yüzler eklenmiş ve ticari yazılımlardan test aşamasından geçerek yazılım uyumluluk onayı verilmiştir. Ticari yazılım uyumluluk onayında 2018 ve 2019 yılında diğer dönemlere göre daha yüksek sayıda olmuş, en düşük sayı ise 2022 yılındadır. 2022 yılında toplamda ticari yazılım sayısı 214'dür. E-defter dosyaları ve berat dosyalarının kopyaları, 01 Ocak 2020'den itibaren en az 10 yıl saklanması zorunluluğu getirildiği için bu işlemlerin yapılmasında yazılım geliştirilerek, sisteme yüklemeler yapılmıştır. Yapılan çalışmalar ve zorunluluk getirilmesi ile bu uygulamayı kullanan mükellef sayısında artış söz konusudur. 01/01/2018'den itibaren serbest meslek erbapları, işletme hesabı esasına tabi işletmeler, basit usule tabi olan mükelleflerin kayıtlarını elektronik ortamda tutulması için defter beyan sistemi kullanıma sunulmuştur. Defterlerin beyanı, vergi ve ticari nitelikteki işlemleri e-uygulamalı alanda kaydedilmesi, kayıtlara göre defterlerin, beyannamelerin oluşturulup, saklanmasına olanak sağlanmıştır (2018, 2019, 2020, 2021, 2022 Yılları GİB Faaliyet Raporları, 5 Nisan 2023).

E-Bilet Uygulaması; sayıca çok bilet düzenleyen, kâğıt ortamında biletlerin ikinci kopyalarının saklanması zor olan mükelleflerin, elektronik olarak bilet düzenlemeleri, iletmeleri, saklamaları ve sunmaları için oluşturulmuş uygulamadır (2018 GİB Faaliyet Raporu, 5 Nisan 2023).

Tablo 6: E-bilet uygulamasının kullanımı

Yıl	E-Bilet Uygulamasını Kullanan Sayısı	E-Bilet Özel Entegratör Sayısı
2018	28	-
2019	33	17
2020	189	20
2021	600	20
2022	692	18

Kaynak: Gelir İdaresi Başkanlığı (GİB), 2018, 2019, 2020, 2021, 2022.

E-bilet uygulaması 2018 yılında yeni uygulanması sebebi ile sayı olarak azdır. En yoğun dönem 2021 yılında olmuştur. 2022 yılı itibari ile 692 olarak e-bilet uygulayan mükellef vardır. Özel entegratör sayısı 2020-2021 yıllarında diğer dönemlere göre artış göstermiş 2022’de 18 olarak yer almaktadır. 1 Temmuz 2016 tarihinde e-bilet uygulamasına hava yolu işletmeleri tercih etmiş, dar mükellefiyete tabi hava yolu işletmeleri e-bilet özel entegratör izni alan işletmeler tarafından e-bilet uygulamasına dahil olmuşlardır. Bu uygulama, (509) Numaralı Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği ile 19/10/2019 tarihinde, 30923 sayılı Resmî Gazetede yayınlanmış ve yürürlüğe girmiştir. Kara ve deniz yolu ile yolcu taşımacılığı yapan mükelleflerde e-bilet uygulaması geçiş zorunluluğu Ocak 2021 tarihinde, sinema filmi gösterimi yapan sinema işletmeleri için 01/07/2020 olarak belirlenmiştir (2018, 2019, 2020, 2021, 2022 Yılları GİB Faaliyet Raporları, 5 Nisan 2023).

E-Serbest Meslek Makbuz Uygulaması; serbest meslek erbabının düzenlemesi gereken makbuzların elektronik ortamda düzenlenmesi, saklanması ve sunulması için oluşturulmuş olan uygulamadır. 1/01/2018’de uygulanması zorunlu hale gelmiştir.

Tablo 7: E-serbest meslek makbuz uygulamasının kullanımı

Yıl	E-Serbest Meslek Makbuz Uygulamasının Kullanımı	Düzenlenen E-SMM Sayısı
2018	7	103
2019	22	32
2020	187.150	9.805.204
2021	226.036	17.847.121
2022	260.644	20.381.225

Kaynak: Gelir İdaresi Başkanlığı (GİB), 2018, 2019, 2020, 2021, 2022.

E-serbest meslek makbuzu uygulaması 2018 yılında en düşük uygulanmış, 2021 ve 2022 yıllarında daha fazla sayıda tercih edilmiştir. Bunun sebebi 2018 yılı itibari ile uygulama zorunluluğunun olması ve pandemi dönemi sürecinde dijitalleşmenin daha yaygın olarak kullanılması olarak söylenebilir. 2022 yılında bazı eklemeler yapılmış, yılsonunda 58 adet özel entegratör izini alınmıştır (2018, 2019, 2020, 2021, 2022 Yılları GİB Faaliyet Raporları, 5 Nisan 2023).

E-Müstahsil Makbuz Uygulaması; gerçek usulde vergiden muaf çiftçilerin mal satın alması gibi ticari bir faaliyette düzenlenecek belgenin elektronik olarak düzenlenmesi, saklanması ve sunulmasıdır. 01/07/2020'de uygulama zorunluluğu getirilmiştir.

Tablo 8: E-müstahsil makbuz uygulamasının kullanımı

Yıl	E-Müstahsil Makbuz Uygulamasının Kullanımı	Düzenlenen E-Müstahsil Makbuz Sayısı
2018	34	3.748
2019	141	24.163
2020	11.025	6.010.227
2021	12.488	7.939.821
2022	40.807	9.141.841

Kaynak: Gelir İdaresi Başkanlığı (GİB), 2018, 2019, 2020, 2021, 2022.

E-müstahsil makbuzu uygulaması beş yıllık süreçte artış yaşanmış, özellikle 2022 yılında en yüksek sayıda uygulanmıştır. Uygulamanın zorunlu olması da sayının artmasında etkili olduğu söylenebilir. Özellikle 2020 yılında sayının artmış olması bu yılda uygulama zorunluluğunun getirilmiş olması da etkilediği söylenebilir. 2018 yılında geçiş süreci olduğu için sayının en az olduğu görülmektedir. Son yıllarda teknoloji yoğun uygulamalara geçişin yaygınlaşması ile kullanım sayısı artmıştır. 2022 yılı özel entegratör sayısı 66 olarak gerçekleşmiştir (2018, 2019, 2020, 2021, 2022 Yılları GİB Faaliyet Raporları, 5 Nisan 2023).

E-Dekont Uygulaması; uygulaması zorunlu olmayan, bankalara istemeleri durumunda 1 Ocak 2020 tarihinden itibaren elektronik dekont uygulamasına dahil olmaları için imkân sağlanmıştır. Kayıtlı mükellef bulunmamaktadır (2021 Yılı GİB Faaliyet Raporu, 5 Nisan 2023). 2019 yılında e-dekont uygulaması kılavuzuna ilişkin taslak hazırlanmış ve yayınlanmıştır (2019 Yılı GİB Faaliyet Raporu, 5 Nisan 2023). 2020 yılında ise e-dekont uygulamasına ilişkin e-dekont kılavuzu yayınlanmıştır (2020 Yılı GİB Faaliyet Raporu, 5 Nisan 2023).

E-Döviz Uygulaması; döviz alımını ve satımını yapan işletmelerin ve bu belgeyi düzenlemesi gereken mükellefler için oluşturulmuş olan elektronik uygulamadır. 2021 yılında taslak olarak kılavuz hazırlanmış yayınlanmış ve 1 Ocak 2022 tarihinden itibaren uygulama zorunluluğu getirilmiştir. 2018, 2019 ve 2020 yıllarında uygulayan mükellef sayısı bu nedenle yoktur. 2021 yılında e-Döviz Alım-Satım Belgesi Özel Entegrasyon İzni alan kurum sayısı 20’dir. 2022 yılında ise e-Döviz Alım-Satım Belgesi Özel Entegrasyon İzni alan kurum sayısı 20, uygulamadan yararlanan mükellef sayısı 736, düzenlenen e-döviz alım-satım belge sayısı 37.468.380’dir (2018, 2019, 2020, 2021, 2022 Yılları GİB Faaliyet Raporları, 5 Nisan 2023).

E-Sigorta Poliçe Uygulaması; sigorta, emeklilik, reasürans şirketleri, sigorta ve emeklilik aracılarının eski sistemde düzenledikleri sigorta poliçelerinin elektronik olarak düzenlenmelerinin yapıldığı uygulamadır. Talebe göre elektronik veya kâğıt ortamda iletilebilmekte, elektronik saklanması, sunulmasını sağlamaktadır. Uygulanma zorunluluğu yoktur. 2021 yılında e-sigorta poliçesi teknik kılavuz taslağı, 2022 yılında ise e-sigorta poliçesi teknik kılavuzu yayınlanmıştır. Uygulanması isteğe bağlıdır.

E-Sigorta Komisyon Gider Belgesi Uygulaması; sigorta, emeklilik ve reasürans şirketlerinin, sigorta ve emeklilik aracılara ödedikleri komisyonlar için her iki tarafında düzenlemiş oldukları fatura yerine geçen, kâğıt olarak düzenlenen “Sigorta Komisyon Gider Belgesi”nin elektronik olarak düzenlenebilecek uygulamadır. Uygulamaya geçiş süresi henüz belirlenmemiştir. 30 Aralık 2022’de E-Sigorta Komisyon Gider Belgesi Paketi yayınlanmıştır. Diğer yıllarda herhangi açıklama yapılmamıştır (2018, 2019, 2020, 2021, 2022 Yılları GİB Faaliyet Raporları, 5 Nisan 2023).

E-Adisyon Uygulaması; bilanço esasına tabi masada servis şeklinde hizmet sunan restoran, pastane gibi işletmelerin elektronik ortamda düzenlenen belgeye ilişkin uygulamadır. Geçiş süresi belirlenmemiş 2021 yılında e-“Adisyon Belgesi Teknik Kılavuzu” yayınlanmıştır. 2022 yılında kılavuz güncellenmiştir. e-Adisyon Belgesi Özel Entegrasyon İzni alan kurum sayısı 24, e-adisyon kullanan toplam mükellef sayısı 53, düzenlenen e-adisyon sayısı 3.517.613’tür (2018, 2019, 2020, 2021, 2022 Yılları GİB Faaliyet Raporları, 5 Nisan 2023).

E-Yoklama Sistemi; yoklama ve denetim faaliyetlerinin mobil teknolojiler aracılığı ile yerine getirilen sistemdir. GPS ile personelin hangi noktada olduğunun belirlenmesidir. Güncellemeler yapılmış, kullanıcıların ihtiyaçları en üst seviyede karşılanmıştır.

Tablo 9: Gerçekleştirilen e-yoklama işlemleri

Yıl	Gerçekleştirilen E-Yoklama İşlem Sayısı
2018	2,1 milyon
2019	2,2 milyon
2020	1,9 milyon
2021	2,2 milyon
2022	2,22 milyon

Kaynak: Gelir İdaresi Başkanlığı (GİB), 2018, 2019, 2020, 2021, 2022.

Beş yıllık süreçte e-yoklama işlemleri incelendiğinde genel olarak her yılda benzer işlem sayısı olduğu, 2020 yılında çok az da olsa azalış gösterdiği ama genel olarak işlem sayısının fazla olduğu görülmektedir (2018, 2019, 2020, 2021, 2022 Yılları GİB Faaliyet Raporları, 5 Nisan 2023).

E-Tebliğat; 213 sayılı Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre tebliğ edilmesi gereken belgelerin mükelleflerin e-posta adreslerine gönderilmesidir. Tebliğ mükellef türlerine göre yapılmaktadır. Yapılan tebliğat mükelleflerin telefonlarına SMS, mail adreslerine mail olarak gönderilmektedir. Tebliğ mükellefin elektronik ortamda adresine ulaştıktan sonra bu tarihten itibaren beş günlük süre sonunda sunulduğu kabul edilmektedir (2018, 2019, 2020, 2021, 2022 Yılları GİB Faaliyet Raporları, 5 Nisan 2023).

Tablo 10: 2016-2022 tarihleri arasında e-tebliğat kullanıcı ve tebliğat sayısı

Tebliğat	Aktif Kullanıcı Sayısı	Gönderilen E-Tebliğat Sayısı
Zorunlu Gelir Vergisi Mükellefleri (Ticari, Zirai, Serbest Meslek)	2.291.239	46.275.224
Zorunlu Kurumlar Vergisi Mükellefleri	1.008.332	26.155.716
Gönüllü Gerçek Kişi Mükellefler	3.715.734	28.063.854
Gönüllü Tüzel Kişi Mükellefler	254.098	7.042.692
TOPLAM	7.269.403	107.537.486

Kaynak: Gelir İdaresi Başkanlığı (GİB), 2018, 2019, 2020, 2021, 2022.

Tablo 11: E-tebligat sayısı ve sağlanan tasarruf

Yıl	E-Tebligat Sayısı	Sağlanan Tasarruf (TL)
2018	18.059.125	252.827.750
2019	17.481.926	283.207.201
2020	8.779.021	153.276.952
2021	14.203.886	269.838.570
2022	30.795.165	954.650.115

Kaynak: Gelir İdaresi Başkanlığı (GİB), 2018, 2019, 2020, 2021, 2022.

Beş yıllık tebligat sayısı incelendiğinde en yüksek sayı 2022 yılında, en düşük sayı ise 2020 yılında gerçekleşmiştir. Sağlanan tasarruf açısından incelendiğinde 2022 yılında daha çok tasarruf sağlanmış, en düşük tasarruf ise 2020 yılındadır. Bunun nedeni Covid-19 salgını ve doğal afetler (Elazığ depremi gibi) nedeni ile amaçlanan hedefe ulaşılammış, bir sonraki yıllarda tebligat yapılan yeni birimlerinde bu sisteme dahil edilmesi ile sayı son yıllarda artış göstermiştir (2018, 2019, 2020, 2021, 2022 Yılları GİB Faaliyet Raporları, 5 Nisan 2023).

E-YMM Raporu; Yeminli Mali Müşavirlik Tasdik Raporları 2019 yılında elektronik ortamda raporların yüklenmesine ilişkin uygulamaya başlanmış, 1 Ocak 2020’ye kadar isteğe bağlı, bu tarihten sonra zorunlu uygulanmaya başlanmıştır (2018, 2019, 2020, 2021, 2022 Yılları GİB Faaliyet Raporları, 5 Nisan 2023).

Engelli Vergi İndirim Sistemi (EVİS); Engelliler için vergi indirimi işlemlerini takip edilmesini, başvuruların kısa süre içerisinde yapılmasını sağlayan uygulamadır. 2018 yılından itibaren başvuruya açılmıştır (2018, 2019, 2020, 2021, 2022 Yılları GİB Faaliyet Raporları, 5 Nisan 2023). Beş yıllık süreçte yapılan başvurular şu şekildedir;

Tablo 12: Engelli vergi indirim sistemi başvurular

Yıl	Engelli Vergi İndirim Başvuru Sayısı	Onaylanan Başvuru Sayısı
2018	Geliştirme aşamasında	Geliştirme aşamasında
2019	3.040	-
2020	6038	-
2021	73.215	69.495
2022	82.878	79.592

Kaynak: Gelir İdaresi Başkanlığı (GİB), 2018, 2019, 2020, 2021, 2022.

2018 yılından itibaren geliştirilerek başvuruya açılmıştır. İlk başlangıçta Ankara, Kırıkkale, Kütahya ve Isparta gibi bazı illerde açılmış daha sonra 2021 yılından itibaren tüm şehirleri kapsayacak şekilde ülke genelinde sistem açılışı tamamlanmış, başvurular alınmıştır. 2021 yılından itibaren Türkiye genelinde uygulanmaya başlandığı için başlangıçta az sayıda olan başvuru sayısı daha sonra genel olarak uygulanması ile başvuru sayısı ve sonuçlanan sayısında artış yaşandığı görülmektedir. 2022 yılı içinde alınan toplam 82.878 adet başvurunun 63.219'u EVİS üzerinden alınmıştır. Bu başvuruların 60.478'i EVİS üzerinden toplam 79.592'si sonuçlandırılmıştır.

Sahte Belge Risk Analiz Programı (SARP); sahte fatura düzenleme fiilini işleyen mükelleflerin risk durumlarını sayısal olarak ölçme yöntemi ile analiz edebilmek için “Sahte Belge Risk Analiz Programı (SARP)” adlı bilgisayar programı geliştirilmiştir. Risk kriterlerini ihlal eden mükellefleri, belirli bir algoritma çerçevesinde puanlayarak, tüm KDV mükellefleri, sahte veya yanıltıcı belge düzenleme riski yönünden değerlendirilerek, detaylı analiz yapılmaktadır. 2018 yılında 51.050 iş emri sayısı şeklinde olmuştur. 2019, 2020, 2021 yıllarında raporlarda başvuru sayılarına yer verilmemiş, 2022 yılında 13.521 şeklinde tespit edilerek Vergi Denetim Kuruluna sunulmuştur (2018, 2019, 2020, 2021, 2022 Yılları GİB Faaliyet Raporları, 5 Nisan 2023).

Dava Takip Programı (DATAP); davaların kaydedildiği, takip imkânı sunan, istatistiki verilerin olduğu bir programdır. Davaların takip işlemleri merkezi olarak kontrol edilerek yürütülmekte, ihtilafları asgari düzeye indirerek rapor alınması için oluşturulmuştur. 2018, 2019, 2020 yıllarında geliştirilmiş, güncellemeler yapılmış, gerekli eğitimler sağlanmış, kullanıma açılmış 2021 yılında 118.390, 2022 yılında 116.135 adet şeklindedir. Yazılım güncelleme ve geliştirme çalışmalarına devam edilmektedir (2018, 2019, 2020, 2021, 2022 Yılları GİB Faaliyet Raporları, 5 Nisan 2023).

Elektronik ÖTV Takip Sistemi (e-ÖTV Takip Projesi); Özel Tüketim Vergisi Kanunu listesinde yer alan malların takibi için oluşturulmuş sistemdir. Beyan ve iade sürecinde kayıp ya da kaçağı tespit etmek, önlemek için oluşturulmuştur. Geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapılmış 2020 yılından itibaren e-irsaliye sistemine dahil olunması için zorunluluk getirilmiştir (2018, 2019, 2020, 2021, 2022 Yılları GİB Faaliyet Raporları, 5 Nisan 2023).

İade Takip Sistemi; KDV iade takip sisteminde ilk olarak mükellefler elektronik ortamda iade talep dilekçelerini verilmesi şeklinde başlanmış, iade işleminin anlık olarak takip edilmesi için oluşturulmuştur. Sistemin uygulanmasına ilişkin çalışmalar yapılmış e-tebligat ile tebliğ edilmiş, eksiklikler giderilmesi adına geri dönüşler alınmıştır (2018, 2019, 2020, 2021, 2022 Yılları GİB Faaliyet Raporları, 5 Nisan 2023).

Hazır Beyan Sistemi; gelirleri sadece ücret, gayrimenkul sermaye iradı, menkul sermaye iradı ile diğer kazanç ve iratlardan oluşan beyanlar için oluşturulmuş sistemdir. Vergilendirme süreci online yapılmakta, mükellefler vergi dairesine gitmesine gerek kalmamaktadır (2018, 2019, 2020, 2021, 2022 Yılları GİB Faaliyet Raporları, 5 Nisan 2023).

Tablo 13: Hazır beyan sistemi

Yıl	Hazır Beyan Veren Mükellef Sayısı
2018	1.523.989
2019	1.532.943
2020	1.420.658
2021	1.421.031
2022	1.684.927

Kaynak: Gelir İdaresi Başkanlığı (GİB), 2018, 2019, 2020, 2021, 2022.

Hazır beyan sistemini kullanan mükellef sayısı incelendiğinde, ilk yıllarda artış olduğu, 2020 ve 2021 yıllarında mükellef sayısında azalış olduğu ancak beyan geliri açısından artış yaşandığı ve sonrasında 2022 yılında tekrar mükellef sayısında arttığı görülmüştür.

İnteraktif Vergi Dairesi; elektronik ortamda vergi yükümlülüklerinin yapılabilmesi için oluşturulmuş sistemdir. Geliştirmek adına çalışmalar yapılmış, 2018 yılında interaktif vergi dairesi broşürüne yer verilmiştir. 2019 yılında 2.969.557, 2020 yılında 1.101.824, 2021 yılında 1.519.395, 2022 yılında ise toplam 17.028.468 işlem sayısı gerçekleşmiştir (2018, 2019, 2020, 2021, 2022 Yılları GİB Faaliyet Raporları, 5 Nisan 2023).

E-Tahsilat; tahsilat anlaşması yapılmış olan bankalar aracılığı ile mükelleflerin borçlarının sorgulanması, tahsilat bilgilerinin mükelleflerin hesabına otomatik olarak işlendiği sistemdir. 2018 yılında 80.039.568, 2019 yılında 89.470.604, 2020 yılında 80.495.550, 2021 yılında 98.380.840, 2022 yılında ise 117.966.006 adet olmak üzere bankalar ve PTT işyerlerinden e-tahsilat işlemi gerçekleşmiştir. Beş yıllık süreçte incelendiğinde artış yaşandığı ve gelişim sürecine devam edildiği söylenebilir (2018, 2019, 2020, 2021, 2022 Yılları GİB Faaliyet Raporları, 5 Nisan 2023).

Tablo 14: Mükellef türü

Mükellef Türü	2018	2019	2020	2021	2022
Gerçek Kişi	4.746.214	4.854.297	5.072.694	5.343.102	5.588.946
Limited Şirket	658.773	693.658	750.266	806.527	875.227
Anonim Şirket	126.546	133.686	144.525	155.187	167.842
Adi Ortaklık	43.606	41.702	42.910	43.112	42.721
Kooperatif	34.802	34.950	35.721	36.061	36.096
Banka Şubesi	11.621	11.384	11.227	11.083	10.998
İş Ortaklığı	4.633	3.947	4.995	5.616	6.148
Kollektif Şirket	1.581	1.478	1.373	1.303	1.219
Adi Komandit Şirket	121	110	101	100	95
Avukatlık Ortaklığı	61	64	68	69	71
Eshamlı Komandit Şirket	1	1	2	0	0
KDV 3 Mükellefi	146	223	410	489	533
Elbirliği Mülkiyeti	-	-	-	23	27
Diğer	110.426	115.869	159.726	177.419	191.670
Toplam	5.738.531	5.891.369	6.224.018	6.580.091	6.921.593

Kaynak: Gelir İdaresi Başkanlığı (GİB), 2018, 2019, 2020, 2021, 2022.

Mükellef türüne göre dağılım incelendiğinde, yıllar itibari ile artış yaşanmış, genel toplam içerisindeki en yüksek paya gerçek kişi mükellefler yer almaktadır. Bu payı, limited şirket ve anonim şirket şeklinde faaliyette bulunan tüzel kişiliğe sahip mükellefler takip etmektedir.

Tablo 15: Vergi türüne göre mükellef türü

Mükellef Türü	2018	2019	2020	2021	2022
Gelir Vergisi	1.920.586	1.964.548	2.086.100	2.235.576	2.364.625
Kurumlar Vergisi	806.622	848.904	918.229	986.318	1.069.339
Basit Usulde Ticari Kazanç	774.681	783.455	808.571	836.871	836.779
Gelir Vergisi GMÜD	1.982.524	2.030.265	2.056.305	2.107.353	2.249.233
Katma Değer Vergisi	2.674.151	2.754.599	2.946.139	3.164.072	3.368.573
Gelir Stopaj Vergisi	2.797.479	2.888.386	3.238.862	3.510.153	3.749.494
Banka Muameleleri Vergisi	4.339	4.314	4.419	4.730	5.223
Sigorta Muameleleri Vergisi	509	518	505	414	416
Damga Vergisi (Beyannameli)	267.361	277.701	294.163	312.304	332.355
Diğer Ücret	66.720	74.020	92.053	113.479	74.080

Kaynak: Gelir İdaresi Başkanlığı (GİB), 2018, 2019, 2020, 2021, 2022.

Vergi türüne göre mükellefler incelendiğinde; beş yıllık süreçte artış yaşandığı görülmektedir. Gelir vergisi mükellef türünde ticari, zirai ve serbest meslek kazancı elde eden mükelleflere yer verilmiştir. Gelir Vergisi GMÜD mükellef sınıfında beyana tabi sadece ücret, gayrimenkul sermaye iradı, menkul sermaye iradı, diğer kazanç ve iratlar kapsamında mükellefler dikkate alınmıştır. Diğer ücret kapsamında ise elçilik gibi vergi mükellefiyeti bulunmayanların yanında çalışan ücretli kapsamındaki ücretliler yer almaktadır. En yüksek paya sahip vergi türü; stopaj yoluyla verilen gelir vergisi, katma değer vergisi, gelir vergisi, kurumlar vergisi ve basit usulde ticari kazanç elde eden mükelleflerin beyan edip ödedikleri vergiler yer almaktadır. Diğer ücret kapsamında vergi mükellefiyeti bulunmayanların yanında çalışan ücretlilere yönelik 2018-2021 yılları arasında artış yaşanmış, 2022 yılında bir önceki yıla göre azalış söz konusu olmuştur.

Tablo 16: Hedeflenen ve gerçekleşen durum karşılaştırması

E-Uygulama	2018		2019		2020		2021		2022	
	H	G	H	G	H	G	H	G	H	G
E-Fatura	90.000	88.837	150.000	187.597	180.000	332.400	330.000	532.910	520.000	779.379
E-Arşiv	20.000	24.030	150.000	155.050	180.000	321.700	330.000	478.384	440.000	691.002
E-Defter	90.000	86.901	150.000	122.396	180.000	203.410	200.000	282.751	270.000	292.768
E-İrsaliye	10.000	311	10.000	10.419	25.000	93.453	100.000	116.725	110.000	202.405
E-Serbest Meslek Makbuzu	-	-	5.000	9.618	25.000	196.194	200.000	226.098	230.000	260.644
E-Tebliğat Sayısı	20.000.000	36.986.372	16.000.000	17.481.926	17.000.000	8.779.021	18.000.000	14.203.886	19.000.000	30.795.165

Kaynak: Gelir İdaresi Başkanlığı (GİB), 2018, 2019, 2020, 2021, 2022.

Son beş yılın e-muhasebe uygulamalarının hedeflenen (H) ve Gerçekleşen (G) karşılaştırılması yapıldığında; 2020, 2021 ve 2022 yılında hedeflenen durumun aşıldığı görülmektedir. 2019 yılında e-defter uygulaması hedeflenenin altında gerçekleşmiş, bu uygulama dışındaki diğer uygulamalar hedeflenenin üzerinde gerçekleşmiştir. 2019 yılında ise e-fatura ve e-defter uygulaması hedeflenenin altında olduğu, diğer uygulamalarda ise hedeflenenin üzerinde gerçekleşmiştir. E-tebligat uygulaması 2020 ve 2021 yıllarında hedeflenenin altında kalmıştır. 2020 yılında hedeflenenlerin gerçekleştirilememesi Covid-19 pandemisinin etkisi ve deprem gibi doğal afetlerden dolayı olduğu söylenebilir. 7226 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ve 7256 sayılı Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması Hakkında Kanun düzenlemeleri gibi nedenlerden ötürü hedeflenen oranlara ulaşılamamıştır. 2018 yılında e-arşiv teknik kılavuzu 1.7 versiyonu yayınlanmış, kılavuza e-serbest meslek makbuzu, e-müstahsil makbuzu gibi bilgiler eklenmiştir. Bu yılda e-serbest meslek makbuzu hedeflenen ve gerçekleşen oranlara yer verilmemiştir (2018, 2019, 2020, 2021, 2022 Yılları GİB Faaliyet Raporları, 5 Nisan 2023).

Tablo 17: Mükellef sayısına göre değerlendirme

E-Uygulama	2018		2019		2020		2021		2022	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
E-Fatura	88.837	1,548	187.597	3,184	332.400	5,340	532.910	8,098	779.379	11,260
E-Arşiv	24.030	0,418	155.050	2,631	321.700	5,168	478.384	7,270	691.002	9,983
E-Defter	86.901	1,514	122.396	2,077	203.410	3,268	282.751	4,297	292.768	4,229
E-İrsaliye	311	0,005	10.419	0,176	93.453	1,501	116.725	1,773	202.405	2,924
E-Serbest Meslek Makbuzu	-	-	9.618	0,163	196.194	3,152	226.098	3,436	260.644	3,765
Diğer	5.538.452	96,513	5.406.289	91,766	5.076.861	81,568	4.943.223	75,123	4.695.395	67,836
Toplam	5.738.531	100	5.891.369	100	6.224.018	100	6.580.091	100	6.921.593	100

Kaynak: Gelir İdaresi Başkanlığı (GİB), 2018, 2019, 2020, 2021, 2022.

Bu tabloda yer verilen yüzdeler, e-uygulamadaki mükellef sayısı ile toplam mükellef sayısına göre ele alınmıştır. Mükellef sayısı tam olarak raporda yer alan e-muhasebe uygulamaları dahil edilmiştir. Diğer kapsamda yer alan pay ise en çok uygulanan e-muhasebe uygulamalarının dışında kalan mükellef sayısıdır. Bu sayı içerisinde e-uygulamalara yönelik yeni yapılan çalışmalarda yer aldığı gibi zorunlu e-uygulamalar dışındaki uyumlaştırılmamış mükellef sayısı yer almaktadır. Beş yıllık e-muhasebe uygulamalarından en yaygın olarak kullanılan uygulamalar incelendiğinde; genel mükellef sayısına göre ilk yıllarda sayının çok az olduğu görülmektedir. Yıllar itibari ile artış yaşanmış olsa da genele oranla payın az olduğu söylenebilir. Özellikle pandemi döneminde dijitalleşmenin etkisi ile e-uygulamalara ağırlık verilmiştir. 2018 yılına kıyasla çok iyi seviyede olduğu ancak çalışmaların daha yoğun olarak devam edilmesi gerekmektedir. E-muhasebe uygulamalardan en yoğun olarak uygulanan uygulamalar; e-fatura, e-arşiv, e-defter, e-irsaliye, e-serbest meslek makbuzu ve e-beyanname olduğu söylenebilir.

SONUÇ

Teknolojinin gelişmesi sonucunda ve son dönemlerde pandeminin etkisi ile e-uygulamalar daha yoğun uygulanır hale gelmiştir. Muhasebe uygulamaları açısından e-uygulamalara yönelik çalışmalar ve güncellemeler yapılmaktayken, Covid-19 pandemisinin etkisi ile uygulamalar yaygınlaşmış, zorunlu uygulamalara geçiş süreci daha da hızlanmıştır. Başlangıçta temel muhasebe uygulamaları daha ağırlıktayken alt yapı çalışmaları ile diğer uygulamalarda yoğun olarak uygulanmaya başlanmıştır.

Çalışmada; e-muhasebe uygulamalarının muhasebe mesleğinde uygulanma düzeyini belirleyebilmek, gelişim sürecini ele alabilmek adına, karşılaştırmalı analiz yapılarak Gelir İdaresi Başkanlığı'nın yayınlamış olduğu son beş yıllık raporları incelenmiştir. 2018-2022 yılları arasındaki raporların

incelenmesi sonucuna göre; ilk yıllarda temel uygulamalarda hedeflenen uygulama düzeyine ulaşılamamış, 2019 ile 2020 yılından sonrasında gelişim sağlandığı özellikle 2022 yılında daha yoğun uygulamanın olduğu görülmüştür. Çalışmada yer verilen e-uygulamalardan en yoğun olarak tercih edilen uygulamalar; e-fatura, e-arşiv, e-defter, e-irsaliye, e-serbest meslek makbuzu şeklindedir. Gelir İdaresi Başkanlığı'nın da mükelleflerin uygulamalara katılım sağlayabilmesi ve gerekli gelişimi sağlamak için çalışmalar yapılmış, özellikle e-tebligat uygulamasının yoğun olarak tercih edildiği görülmüştür. 2019-2020 yılında bazı uygulamalarda hedeflenen uygulama düzeyine ulaşılamamış, Covid-19 salgını ve Elazığ depremi gibi doğal afetlerin etkisi olmuştur. 2022 yılında güncellemeler yapılması, bazı uygulamaların zorunlu hale getirilmesi ile gelişim sağlanmıştır. E-uygulamalar üzerine yapılan çalışmalar sadece muhasebe alanında olmayıp denetim alanında da yapılmıştır.

Güncellemelerin yapılması ile gelişim söz konusu olsa da e-muhasebe uygulamalarının uygulanmasında yeterli düzeye ulaşılamaması hem eğitim hem de teknik yeterlilik açısından bazı eksiklerden kaynaklı olabilmektedir. E-muhasebe uygulamalarını kullanması gereken muhasebe alanında çalışanlara yönelik, mesleki eğitim imkanının sunulması, muhasebe mesleği için gerekli işlemler dikkate alınarak, alt yapı desteğinin sağlanması ile gelişim sağlanabileceği ve uyumlaştırmada başarılı olunabileceği söylenebilir.

E- muhasebe uygulamaların, yaygın olarak uygulanmasında Covid-19 pandemi sürecinin etkisi olmakla birlikte hem işletmeler hem de meslek mensupları açısından çok önemlidir. E-uygulamaların işletmelerin eski manuel sistemdeki uygulamalara kıyasla, iş yükünü azalttığı, verimlilik, maliyet ve zaman tasarrufu açısından önemli katkısının olabileceği, bu tasarruflar ile işletmenin karlılığına ve işlemlerin yapılmasında işletmenin hedeflediği kaliteye ulaşılarak, daha sağlıklı bir şekilde uygulanmasına, olumlu katkısının olabileceği söylenebilir. E-uygulamaların başarılı bir şekilde uygulanabilmesi için yetişmiş iş gücü, meslek mensuplarının yeterli eğitim düzeyine sahip olmaları ile mümkündür. Yeterli düzeyde eğitim için üniversitelerde eğitim verilmesi, meslek odalarının düzenli olarak yaşanan gelişmeler doğrultusunda eğitim sağlaması, yapılan çalışmalara yönelik konferansların düzenlenmesi ile sağlanabilir. Özellikle üniversitelerde ders müfredatları oluşturulurken, e-uygulamalara yönelik derslere ağırlık verilmesi, bulut tabanlı yazılımların kullanılması için yeterli eğitimlerin sağlanması, elektronik işletmelere yönelik uygulamaların eğitim kurumları tarafından öğrencilerin kullanımına açılabilmesi, e-uygulamaları destekleyecek bölümlerin açılmasının teşvik edilmesi hem teorik hem de uygulama boyutu açısından desteklenerek, mesleğe hazır işgücü yetişmesine katkı sunulabilir. Nitelikli meslek mensuplarının muhasebe alanına kazandırılması ile işletmeler için ayrıcalık, ekonomik açıdan ise olumlu etkisinin olması mümkündür.

YAZAR BEYANI / AUTHOR STATEMENT

Araştırmacı(lar) makaleye ortak olarak katkıda bulunduğunu bildirmiştir. Araştırmacı(lar) herhangi bir çıkar çatışması bildirmemiştir.

KAYNAKÇA

- Allahverdi, M., & Karaer, M. (2019). E-dönüşümün muhasebe mesleği yeterlilikleri üzerindeki etkileri ve Türkiye’de lisans düzeyi muhasebe eğitiminin mesleki yeterlilikler açısından analizi. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 21(1), 246-273.
- Ardianto, A., & Anridho, N. (2018). Bibliometric analysis of digital accounting research. *The International Journal of Digital Accounting Research*, 18, 141-159.
- Bekci, İ., Apalı, A., & Engin, M. (2020). E-dönüşümün muhasebe meslek mensuplarında memnuniyet düzeyi: Bursa ili örneği. *İnönü Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi (INIJOSS)*, 9(2), 579-596.
- Bhimani, A., & Willcocks, L. (2014). Digitisation, ‘big data’ and the transformation of accounting information. *Accounting and Business Research*, 44(4), 469-490.
- Coman, D. M., Ionescu, C.A., Duică, A., Coman, M.D., Uzlaşu, M.C., Stănescu, S.G., & State, V. (2022). Digitization of accounting: the premise of the paradigm shift of role of the professional accountant. *Applied Sciences*, 12, 2-25.
- Demirkaya, G., & Çelikkaya, A. (2022). Türkiye’de e-fatura uygulamasının mükellefler açısından değerlendirilmesi. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, 15(1), 1-19.
- Deniz, F., & Güngör Tanç, Ş. (2020). Muhasebe meslek mensuplarının muhasebe uygulamalarındaki e-dönüşüm sürecine ilişkin görüş ve beklentileri: Hatay İli örneği. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 23(2), 622-636.
- Eren, T. (2022). Muhasebe mesleğinde sürekli mesleki gelişim: Konya SMMM Odasının sürekli mesleki gelişim faaliyetlerinin incelenmesi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24(1), 252-266.
- Elçin, R., Gerekan, B., & Usta, M. (2018). E-fatura, e-defter ve e-arşiv uygulamalarına geçiş sürecinde yaşanan sorunlar: serbest muhasebeci mali müşavirler üzerine bir araştırma. *Mali Çözüm Dergisi*, 28(146), 13-42.
- Gelir İdaresi Başkanlığı. (2016). *2016 Gelir Dairesi Başkanlığı faaliyet raporu*. https://www.gib.gov.tr/sites/default/files/fileadmin/faaliyetraporlari/2016/2016_faaliyet_raporu.pdf adresinden erişildi.
- Gelir İdaresi Başkanlığı. (2018). *2018 Gelir Dairesi Başkanlığı faaliyet raporu*. https://www.gib.gov.tr/sites/default/files/fileadmin/faaliyetraporlari/2018/2018_faaliyet_raporu.pdf, adresinden erişildi.

- Gelir İdaresi Başkanlığı. (2019). *2019 Gelir Dairesi Başkanlığı faaliyet raporu*. https://www.gib.gov.tr/sites/default/files/fileadmin/faaliyetraporlari/2019/2019_faaliyet_raporu.pdf, adresinden erişildi.
- Gelir İdaresi Başkanlığı. (2020). *2020 Gelir Dairesi Başkanlığı faaliyet raporu*. https://www.gib.gov.tr/sites/default/files/fileadmin/faaliyetraporlari/2020/2020_faaliyet_raporu.pdf adresinden erişildi.
- Gelir İdaresi Başkanlığı. (2021). *2021 Gelir Dairesi Başkanlığı faaliyet raporu*. https://www.gib.gov.tr/sites/default/files/fileadmin/faaliyetraporlari/2021/2021_faaliyet_raporu_4.pdf adresinden erişildi.
- Gelir İdaresi Başkanlığı. (2022). *2022 Gelir Dairesi Başkanlığı faaliyet raporu*. https://www.gib.gov.tr/sites/default/files/fileadmin/faaliyetraporlari/2022/2022_faaliyet_raporu.pdf?id=1 adresinden erişildi.
- Karasioğlu, F., & Garip, O. (2019). E-muhasebe uygulamaları kapsamında güncel sorunlar ve çözüm önerileri: karaman’da bir araştırma, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 22(2), 433-446.
- Kurtçebe, E., & Utku, M. (2020). Muhasebe ve vergi uygulamalarında e-dönüşüm: 509 nolu V.U.K. genel tebliğinin ticari hayata etkileri. *Ekonomi Maliye İşletme Dergisi*, 3(1), 75-84.
- 397 sıra no.lu vergi usul kanunu genel tebliği (2010, 5 Mart). *Resmî Gazete* (Sayı: 27512). <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2010/03/20100305-16.htm>
- Mert, H. Güner, M., & Duyar, G. (2022). Dijitalleşme sürecinin gelişimi ve muhasebe uygulamalarına etkileri yönünden İstanbul ilinde SMMM’ler üzerinde bir araştırma. *Muhasebe ve Denetim Bakış Dergisi*, 22(66), 195-218.
- Ös, M., & Ercan, C. (2022). Muhasebe meslek mensuplarının teknoloji kullanma düzeylerinin tespitine yönelik bir araştırma. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(2), 794-812.
- Öztürk, M. S., & Çarıkçı, O. (2019). Elektronik muhasebe uygulamaları kapsamında geleceğin muhasebecileri üzerine bir araştırma. *AVRASYA Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 7(16), 1007-1026.
- Schiavi, G. S., Momo, F. S., Gastaud Maçada, A. C., & Behr, A. (2020). On the path to innovation: analysis of accounting companies’ innovation capabilities in digital technologies. *Revista Brasileira de Gestão de Negócios, São Paulo*, 22(2), 381-405.
- Sönmez, Y., & Demir, V. (2021). Muhasebe ve finansmanda dijital gelecek. *Mali Çözüm Dergisi*, 31(167), 39-53.
- Tektüfekçi, F. (2019). Endüstri 4.0 kapsamında dijital dönüşümün güncel elektronik muhasebe uygulamalarına yansımaları ve pragmatik yaklaşım olarak mali mühendislik. *Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi*, 14(1), 43-56.
- Teru, S. P., Idoko I. F., & Bello, L. (2019). The impact of e-accounting in modern businesses. *International Journal of Accounting & Finance Review*, 4(2), 1-4.

- Tuğay, O., & Güler, A. (2021). Elektronik muhasebe uygulamaları konusunda muhasebe meslek mensuplarının görüşleri: Isparta ilinde bir araştırma. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, 14(2), 695-726.
- Türker, M. (2018). Dijitalleşme sürecinde küresel muhasebe mesleğinin yeniden şekillenmesine bakış. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 20(1), 202-235.
- Ulusan, H., & Bozkurt, E. (2021). Yozgat’ta faaliyet gösteren muhasebe meslek mensuplarının e-fatura ve e-defter uygulamalarına karşı tutumları. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, 14(1), 1-44.
- Yücel, S., & Bağdat, A. (2022). Muhasebe eğitimi alan yükseköğretim öğrencilerinin e-muhasebe uygulamaları konusundaki ilgi ve farkındalıklarının incelenmesi. *Bartın Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 13(25), 1-22.